

“POSTAJA DIVA”: ARHIVIRANJE SLIKA I VREMENA

BARBARA BORČIĆ □ SCCA Institut za suvremenu umjetnost, Ljubljana, Slovenija

IDA HIRŠENFELDER □ SCCA Institut za suvremenu umjetnost, Ljubljana, Slovenija

sl.1. Postaja DIVA utemeljena je 2005. godine u okviru ljubljanskog Instituta za suvremenu umjetnost; obuhvaća dokumentacijske i arhivske, kao i istraživačke i kustoske programe koji su dostupni na Internetu i otvoreni za suradnju.

“Postaja DIVA” zbirka je projekata kojima je cilj istražiti, dokumentirati i arhivirati te analizirati, interpretirati, predstaviti, širiti i promovirati videoumjetnost/novomedijsku umjetnost. Utemeljena 2005. u sklopu ljubljanskog Instituta za suvremenu umjetnost, DIVA obuhvaća dokumentacijske i arhivske te istraživačke i kustoske programe koji su dostupni na internetu i otvoreni za suradnju. Materijali iz fizičkih arhiva javnosti su dostupni u projektnoj prostoriji Instituta za suvremenu umjetnost (Metelkova 6, Ljubljana), gdje se također održavaju projekti i razgovori s umjetnicima, kustosima i teoretičarima koji su izravno uključeni u istraživanje i arhiviranje suvremene videoumjetnosti. Besplatna baza podataka, utemeljena na tražilici kojoj je pridružen otvoreni pristup videoradovima/novomedijskim umjetničkim djelima, dostupna je na mrežnoj stranici DIVA online (v. bilješke s poveznicama na kraju teksta).

DIVA u Galeriji Škuc Izložba kao otvoreni arhiv

Najsloženije predstavljanje “Postaje DIVA” (i model za moguću trajnu instalaciju arhiva) bila je studijska izložba

naslovljena *DIVA u Galeriji ŠKUC*, održana 2009. u Ljubljani. Besplatna je izložba bila osmišljena kao “živ i otvoren arhiv”. Predstavila je povijesni kontekst te razumijevanje i uporabu audio-vizualne tehnologije te reprezentativne videouratke i izbor kustosa. Ujedno je bila zamišljena kao obrazovna platforma s praktičnim demonstracijama i teorijskim priložima. U sklopu međunarodne i lokalne suradnje, izložba se također fokusirala na teorijske, praktične i umjetničke aspekte audio-vizualnih arhiva suvremene umjetnosti.

U predavanju naslovljenom *Geografija medija* teoretičar medija, kustos i kritičar Andreas Spiegl usredotočio se, primjerice, na sve veću dostupnost informacija i njihovo implicitno prevođenje u kodove kompatibilnosti, čime se stvaraju novi sustavi konteksta i referenci.

Videouradci i kustoski videoprogrami “Postaje DIVA” prikazivani su na nekoliko ekrana.

U sobi za projekcije, u kojoj je prikazivan video na zahtjev, gledatelji su po želji mogli pogledati snimke koje su sami odabrali. Da bi odabir bio što lakši, unaprijed je pripremljeno nekoliko sekcija – primjerice, pregledi opusa pojedinačnih umjetnika, glazbeni videouradci,

videoprodukcije ŠKUC-Foruma, *Videospotting* (kustoski izbor), video i televizija, izložbeni projekti Instituta za suvremenu umjetnost i međunarodni video – koji su "Postaju DIVA" predstavili u svojoj njezinoj tematskoj i strukturnoj raznolikosti.

U jedan od prednjih prozora Galerije ŠKUC, koji gleda izravno na glavnu pješačku ulicu u starome gradu, ugradili smo tri televizora na kojima je prikazivan izbor videouradaka. Prozor je 24 sata u danu, cijeli dan i noć, za vrijeme trajanja izložbe privlačio pozornost usputnih prolaznika.

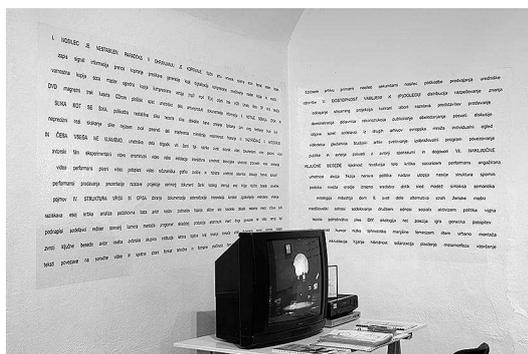
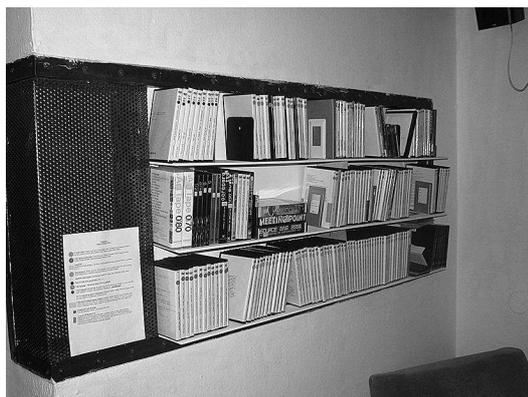
Izložba je također omogućivala posjetiteljima da upoznaju različite procese zaštite i razvoja videoopreme te promjene u primjeni tehnologije. Pitanja vezana za organizaciju arhivskog materijala predstavljena su u obliku grafova utemeljenih u jeziku, a dani su im ovi nazivi: *Nosač je nestabilan; Paradoks zaštite je kopiranje; Smetnja je signal: kristalno jasan zvuk u slika; Klasifikacija u kategorije i ono što se ne može pojmiti; Struktura unosa i opisa; Pristupačnost – poziv na gledanje; Nasumični ključni pojmovi.*

S druge strane, instalirali smo *crnu sobu*, u kojoj je pretvorba svjetlosne energije u električni i videosignal te ponovo u svjetlosnu energiju, prikazana uz pomoć dijagrama/infografika.

Na taj su način predstavljeni: 1. važni formati za snimanje videosignala na magnetske vrpce s obzirom na složeni i sastavni digitalni odnosno analogni videosignal; 2. širitelji videosignala koji omogućuju skladištenje i transmisiju materijala (radiofrekvencija, magnetska vrpca, tvrdi disk i memorijska kartica) i neki videokodeksi; 3. vrijednosti svjetlosti i boje audio-video signala unutar polja radijske frekvencije.

Za trajanja izložbe bilo je ponuđeno više stručnih vodstava, a videoumjetnik Neven Korda održao je radionicu o videosignalu. Zatvaranje izložbe obilježilo je prikazivanje međunarodnih videouradaka te eksperimentalni događaj u kojemu su spojene analogne i digitalne videoprakse te stvorene slike koje su potom prenošene i projicirane unutar cijeloga galerijskog prostora.

U videoeseju *DIVA u Galeriji Škuc* (dostupan na internetu) Nika Grabar (suradnica projekta "Postaja DIVA") pomno je predstavila izložbu i obrađuje teme pamćenja, prostora i arhiva.

Video Turn (Videoobrat)

Istraživanje o eksperimentalnim umjetničkim praksama

Još veći eksperiment bio je istraživački i umjetnički project *Video Turn* (*Video obrat*, 2011. – 2013.), koji je eksperimentalne videoprakse i novomedijske prakse sagledavao iz teorijske i umjetničke perspektive, kombinirajući obrazovnu i interpretativnu razinu s eksperimentalnim izvedbenim i instalacijskim praksama. Želja nam je bila istražiti i predstaviti eksperimentalne (video, multidisciplinarnе, novomedijske) umjetničke prakse i na taj način aktualizirati i videoarhiv "Postaje DIVA", iz kojega je istraživanje izvorno poteklo: Što su, dakle, eksperimentalne i strukturne prakse unutar određenog medija ili unutar određenih izražajnih sredstava? Što pokazuje kreativnu i eksperimentalnu primjenu tehnologije? Koje su metode, tehnike, procesi i obilježja umjetničkoga jezika na prijelazu iz analognoga u digitalno, s magnetske vrpce na računalni disk, iz jedinstvenog kanala u multimedijske i novomedijske projekte?

Mi – skupina od pet istraživača i teoretičara koju su činili Barbara Borčić, Miha Colner, Dušan Dovč, Ida Hiršfelder i Andrej Pezelj – fokusirali smo se na specifičan medijski jezik i umjetnički izričaj te razvili projekt u suradnji s umjetnicima koje smo odabrali na temelju njihova višegodišnjeg rada i djelovanja na području praksi eksperimentalnih novih medija.

Uz istraživanja, intervjue, panele i tekstove, pripremili smo i seriju javnih predavanja i projekcija naslovljenu *Aspects of Experimental Practices* (*Aspekti eksperimentalnih praksi*). U seriji su gostovali Sandro Droschl (Medienturm, Graz) s *Edition Medienturm* (izdanje Medi-

sl.2. Studijska izložba naslovljena *DIVA* u Galeriji Škuc, održana 2009. godine u Ljubljani.

sl.3. U sobi za projekcije, gledatelj(ce) su po želji mogli pogledati snimke.

sl.4. Izložba *DIVA* u Galeriji Škuc: izložba je također omogućavala posjetitelj(ica)ma da vide različite procese zaštite, razvoja video opreme i promjena u uporabi tehnologije.

sl.5. Izložba DIVA u Galeriji Škuc: Crna soba u kojoj je pretvorba svjetlosne energije u električni i video signal, te natrag u svjetlosnu energiju, prikazana pomoću dijagrama/infografika.

sl.6. Izložba DIVA u Galeriji Škuc: Zatvaranje izložbe obilježilo je prikazivanje međunarodnih video uradaka te eksperimentalni događaj u kojem su spojene analogne i digitalne video prakse i stvorene slike koje su potom prenošene i projicirane diljem galerijskog prostora.

enturm; Klaus Schuster, Lia, Dariusz Kowalski, Karo Goldt, G.R.A.M., Pfaffenbichler/Schreiber, reMl) i Sanja Kojić Mladenov (Muzej savremene umetnosti Vojvodine, Novi Sad, Srbija) s projektom *Video Art in Serbia: Experimental-Processual Paradigm (Video umjetnost u Srbiji: eksperimentalno-procesualna paradigma; Zoran Todorović, grupa Apsolutno, Vladimir Todorović, Stevan Kojić)*.

Usporedno sa spomenutim događanjima pokrenut je dvogodišnji projekt *Video obrat*, usmjeren na umjetničke doprinose (instalacije, projekcije, izvedbe, predavanja, radionice) triju video/medijskih umjetnika: Marka Košnika, Nevena Korde i Mihe Vipotnika. Spomenuti su umjetnici zarana otkrili potencijal medijskih praksi uz pomoć kojih aktivno zadiru u javnu sferu: Vipotnik već 1970-ih godina na televiziji, videofestivalima i u galerijama, Korda 1980-ih u kontekstu klupske kulture i medijskih događanja, a Košnik 1990-ih u kontekstu samoorganiziranih novomedijskih platformi. Ti su umjetnici također angažirani u zaštiti i očuvanju vlastitih radova, pa dijelove ranijih radova često uključuju u najnovije projekte, čime izražavaju vlastita stajališta o novim tehnologijama, metodama rada i komunikaciji s javnošću. Često surađuju s drugim umjetnicima te djeluju kao pokretači i organizatori grupnih inicijativa i projekata. Slična je suradnja ostvarena i u ljubljanskoj Galeriji Vžigalica (studeni 2012.), gdje je Korda postavio video-instalaciju naslovljenu *Dominant black (Poglavito crna)*

i stvorio radioničko okruženje u sklopu kojega je održao performanse i predavanja o vlastitim umjetničkim procesima i referencama. Vipotnik je (u suradnji sa Sergejem Kapusom i studentima Akademije likovnih umjetnosti i dizajna u Ljubljani) "prisvojio" klasičnu slovensku sliku *Dom* (1889.) Jožefa Petkovskega i pretvorio je u videoinstalaciju koju čini samo jedna sekvenca prikazana u nizu varijacija.

Dvogodišnji istraživački i umjetnički projekt zaokružen je aktivnim sudjelovanjem istraživača koji pišu i objavljuju tekstove i bilješke na blogu projekta. Time je također simbolički uspostavljena podjednaka raspodjela odgovornosti za izjave koje istraživači oblikuju verbalnim, a umjetnici audio-vizualnim putem.

Od Videodokumenta do Videospottinga Dokumentiranje i predstavljanje

Prikupljanje materijala za "Postaju DIVA" temelji se na dokumentarnom i istraživačkom projektu *Videodokument: videoumjetnost u Sloveniji, 1969 – 1998* (1999.), koji donosi iscrpan pregled 30-godišnjeg razdoblja videoumjetnosti u Sloveniji.

Riječ je o prvom sustavnom istraživanju videoumjetnosti u Sloveniji, u sklopu kojega je uspostavljena terminologija i stvorena teorijska podloga za buduća istraživanja. Projekt obuhvaća katalog, zbornik radova, CD-ROM i mrežnu stranicu s opsežnom dokumentacijom, koja tekstom i slikom predstavlja 21 umjetnika i umjetnicu te više od 400 videouradaka, a donosi i kronologiju događanja, komentare, popis videouradaka i indeks imena. Zbornik radova obuhvaća dvanaest eseja organiziranih u tri dijela: *Zaustavljeno vrijeme, Rani radovi i Prošireni prostor*. Eseji iz različitih perspektiva sagledavaju kontekst produkcije i recepcije videoumjetnosti u Sloveniji i u bivšoj Jugoslaviji. U njima se opisuje (često u neizbježno osobnom tonu) sama videoprodukcija, od njezinih početaka 1970-ih godina sve do kraja 1990-ih, ali se i razmatra u kontekstu njezinih spona s televizijom ili drugim umjetničkim praksama poput filma, vizualnih umjetnosti, plesa, glazbe i kazališta.

Jedan od najranijih CD-ROM-ova u Sloveniji, nastao u suradnji s Ljudmilom (Ljubljanski laboratorij za digitalne medije), interaktivna je prezentacija o elektroničkoj potpori obogaćena sadržajima iz kataloga i zbornika radova koji su predstavljeni u reprezentativnijem obliku (smanjene datoteke, veći broj vizualnih materijala, premreženost, AVI filmovi).

CD-ROM *Videodokument* čak je dobio nagradu na Međunarodnom festivalu računala u Mariboru. Zamisljena kao interaktivna prezentacija projekta, mrežna stranica donosi neke reprezentativne dijelove njegova sadržaja (primjerice, materijale iz dokumentacijskog kataloga), predstavlja priloge iz zbornika radova i nudi tablicu koja dočarava množinu videouradaka pojedinih autora unutar određenih godina i razdoblja.

Nakon *Videodokumenta* pojavili su se brojni kustoski izbori prikupljenog materijala, predstavljeni pod zajedničkim nazivom *Videospotting*. To je niz videoprograma relevantne slovenske videoprodukcije predstavljene u Sloveniji i diljem svijeta u sklopu izložaba, projekcija i

predavanja. Pregled i tematski programi videoumjetnosti u Sloveniji djelo su suradnika ljubljanskog Instituta za suvremenu umjetnost i pozvanih kustosa koji se vode vlastitim tematskim ili kustoskim usmjerenjima. Za vrijeme trajanja projekta 17 (međunarodnih) kustosa razvilo je 36 programa koji obrađuju različite teme i videožanrove, od umjetnosti i dokumentarnih snimaka do videoisječaka i videopleasa.

Neki od programa *Videospottinga* prerasli su u izložbe ili radionice. Primjerice, izložba *Race with Time. Performance in a Rear-view Mirror (Utrka s vremenom. Performans u retrovizoru)* kustosice Barbare Borčić (Nacionalni institut za kazalište, Ljubljana, 2014.; siva zona) (prostor za suvremenu i medijsku umjetnost, Korčula, 2015.) veza je između izvedbene umjetnosti i videoumjetnosti koju je shematski moguće prikazati na četiri načina:

1. video kao dokument izvedbe
2. video kao dio izvedbe / izvedba kao dio videa
3. (video)izvedba isključivo za potrebe snimanja

sl.7. Prikupljanje materijala za Postaju DIVA temelji se na dokumentarnom i istraživačkom projektu *Videodokument: videoumjetnost u Sloveniji, 1969–1998* (1999), koji donosi iscrpan pregled 30 godina videoumjetnosti u Sloveniji.

sl.8. Istraživački i umjetnički project *Video Turn* (Video obrat): Neven Korda.

sl.9. Istraživački i umjetnički project *Video Turn* (Video obrat): Miha Vipotnik.

sl.10. *Video Turn* (Video obrat): razgovor

sl.11. Nakon *Videodokumenta* pojavili su se brojni kustoski izbori prikupljenoga materijala, predstavljeni pod zajedničkim nazivom *Videospotting*.

sl.12. *Videospotting*

4. izvedba koju omogućuje video, njegove izričajne i tehnološke mogućnosti obrade i montaže.

Na temelju projekta "Postaja DIVA", ljubljanski Institut za suvremenu umjetnost također je organizirao radionice o videoplesu kao zasebnom žanru koji je tijekom cijele povijesti videoumjetnosti imao veliku popularnost (osobito u Sloveniji). Veza između suvremenog plesa/performansa i videa predstavljena je dvjema međunarodnim radionicama naslovljenima *Open Studio (Otvoreni studio)*. Radionicu u Kairu (2010.), održanu u suradnji s Adhamom Hafesom (HaRaKa, Galerija Townhouse i Studio Emad Eddin Foundation), vodio je Neven Korda, a onu u Izmiru (2011.) Borut Savski. Posljednja je održana u suradnji s Ayşegül Kurtel (K2 – Centar za suvremenu umjetnost). Namijenjene istraživanju poveznica plesa, interaktivne izvedbe / izvedbe zvuka i videa uživo, radionice su se sastojale od teorijskog uvoda i praktičnog rada u sklopu kojega su sudionici upoznavani s interdisciplinarnim potencijalom videa i zvuka kao tehnoloških alatki i sredstva umjetničkog izričaja te s njihovim mogućnostima manipulacije stvarnim vremenom.

Arhivske prakse

Seminari o produkciji, uporabi, značenju i diseminaciji audio-vizualnih arhiva

Utemeljen na obuhvatnom istraživanju praksi videoumjetnosti i novomedijske umjetnosti, projekt "Postaja DIVA" obuhvaća niz izložaba, istraživačkih programa i obrazovnih seminara okupljenih pod zajedničkim nazivom *Arhivske prakse*, koji tematiziraju važnost audio-vizualnih arhiva, njihov nastanak, integraciju, pristupačnost i mogućnosti međunarodne suradnje. Seminari obrađuju pitanja produkcije, uporabe, značenja i diseminacije videoarhiva i novomedijskih arhiva na praktičnoj i teorijskoj razini.

Do danas je osmišljeno šest seminara posvećenih različitim temama: *Samoarhiviranje i arhiviranje umjetničkih mreža* (2014.); *Što znače AV arhivi?* (2011.); *Kako povezati sadržaje AV arhiva?* (2010.); *Arhiviranje multi-medijske umjetnosti: tri studije slučaja* (2010.); *Što se poduzima vezano za AV arhive?* (2007.); *Što učiniti s AV arhivama?* (2005.).

Vođeni smo pretpostavkom da su u današnje vrijeme dokumentacija i arhiviranje nužni za razumijevanje praksi suvremene vizualne i medijske umjetnosti. Osnivanje arhiva, promoviranje njihove uporabe, pristupačnost, diseminacija i definiranje njihova vlasništva važna su pitanja koja još uvijek ne dobivaju dovoljno pozornosti unutar slovenskoga kulturnog miljea. Postavili smo si zadatak predstaviti važne arhivske modele (eksperimentalne, sistematske, djelomične) koji su već u uporabi, i to radi pokretanja rasprave i promoviranja njihove funkcionalnosti i međusobne isprepletenosti.

Nadalje, želja nam je podržati i promovirati prakse otvorene i konstruktivne razmjene i emancipiranog rada umjetnika u sustavu suvremene umjetnosti. Vjerujemo da važan dio spomenutog sustava čine i postprodukcijski procesi (dokumentacija, arhiviranje, diseminacija), kao i neovisna produkcija individualnih arhiva koja podrazumijeva dostupnost i vidljivost materijala što ih predstavlja.

U sklopu teorijske i praktične suradnje s arhivima cilj nam je:

- stvoriti platformu za očuvanje, predstavljanje i širenje audio-vizualnog sadržaja u Sloveniji (razina konteksta)
- potaknuti institucionalne promjene, tj. omogućiti uključivanje audio-vizualnih arhiva / videoarhiva u sektor nacionalne kulturne baštine (politička razina)
- prikazati modele i sredstva očuvanja sadržaja arhiva, prezentacijske strategije i mogućnosti širenja arhiva (teorijska razina)
- obrazovati umjetnike i nevladine udruge za proizvodnju digitalnih arhiva i
- informirati ih o modelima arhiviranja radi skladištenja ili predstavljanja i širenja (praktična razina).

U okrilju AV seminara omogućili smo predstavljanja i projekcije međunarodnih umjetnika, kritičara i institucija/arhiva kao što su NIMK – Montevideo (Amsterdam), Lux (London), Transiland (Sofija, Berlin), Transmediale (Berlin), ZKM (Karlsruhe), Institut *Ludwig Boltzmann* (Linz), iMediatek (Bremen) i AV-arkki (Helsinki). Predavanja su održali Stephen Kovats, Rotraut Pape, Gaby Wijers, Mona Schieren, Heike Helfert, Andrej Pezelj i Darko Fritz, izložbe i performanse ostvarili su Dalibor Martinis i Dan Oki, a radionice (popraćene panelskim

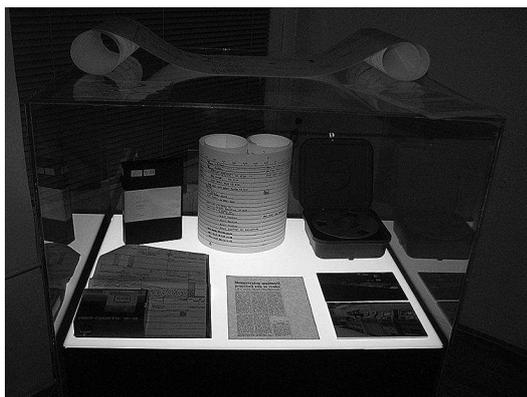

raspravama) realizirali su Gerard Couty, Christian Vanderborght, Neven Korda, Damijan Kracina i Wiel Seuskens. Na taj je način ljubljanski Institut pokušao predstaviti i istaknuti značenje audio-vizualnih arhiva i njihovu pristupačnost te opisati lokalne okolnosti, usporediti ih s uspješnim međunarodnim praksama i pokrenuti dugoročnu suradnju. Valja napomenuti da još uvijek nismo u suglasju s državnim kulturnim strategijama glede šireg shvaćanja značenja AV arhiva, kao ni pružanja potpore tom nestabilnom obliku medijskog arhiviranja. Mi smo jedna od malobrojnih organizacija u svijetu posvećenih AV arhivima suvremene umjetnosti (među kojima je i "Postaja DIVA") kojima vlasti ne daju potporu koja bi nam mogla osigurati održiv i profesionalan rad na tom području. Prijetnja arhivima nije samo krhka i ranjiva priroda arhivskog materijala podložnog brzom kemijskom propadanju i tehnološkom zastarijevanju, već ponajprije izostanak priznanja njihove važnosti od (nacionalne) vlasti. Bez obzira na sve, tvrdoglavo smo uvjereni u pozitivne i konstruktivne rezultate koje će, zahvaljujući (među ostalim) razmjeni iskustava i suradnji, zacijelo donijeti budućnost.

DIVA: digitalni arhiv videoumjetnosti i novomedijske umjetnosti

Prikupljanje, istraživanje i savjetovanje

DIVA je studijski i istraživački arhiv koji sadržava više od tisuću umjetničkih djela i dokumenata (akcija, projekata, performansi, predavanja, instalacija, intervjua...) na različitim nosačima i u različitim formatima (VHS, S-VHS, Beta SP, mini DV, CD-ROM, DVD, CD, minidisk, audiokasete). Materijali se pribavljaju od umjetnika i organizacija u skladu s određenim kriterijima. Znatno dio materijala potječe od projekata i umjetnina samoga ljubljanskog Instituta (od 1993. nadalje) te od videopro-

sl.13. Izložba *Race with Time. Performance in a Rear-view Mirror* (Utrka s vremenom. Performans u retrovizoru) kustosice Barbare Borčić.

sl.14. Temeljen na istraživanju praksi video i novomedijske umjetnosti, projekt Postaja DIVA obuhvaća niz izložbi, istraživačkih programa i obrazovnih seminara okupljenih pod zajedničkim nazivom Arhivske prakse.

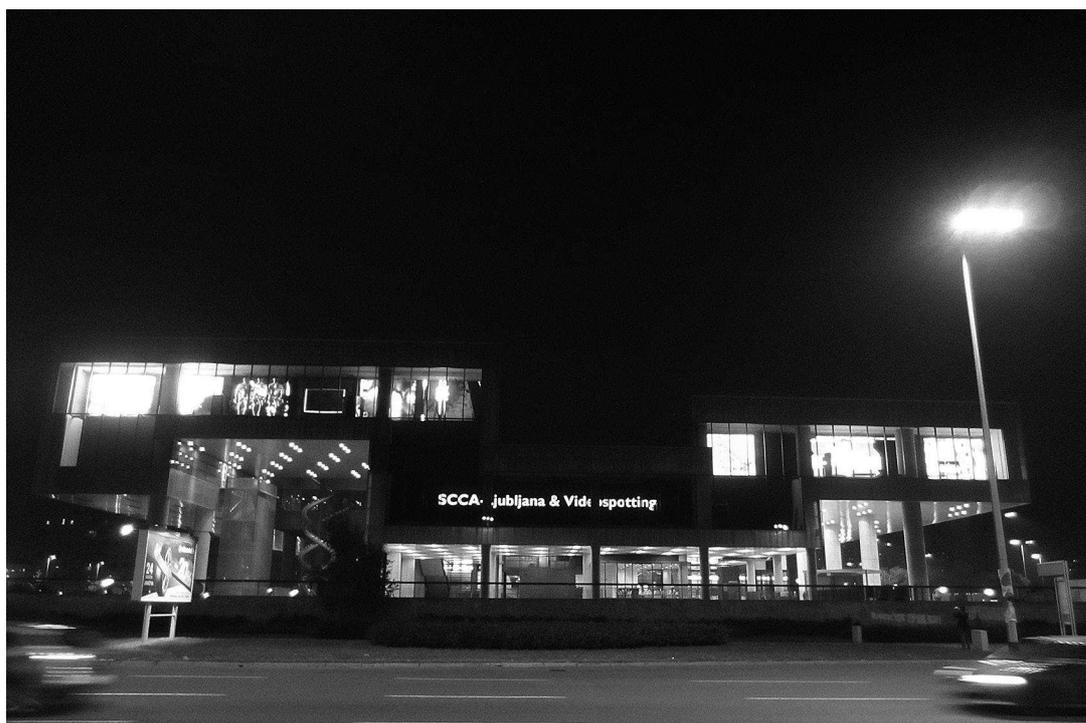
sl.15. Međunarodna radionica naslovljena Open Studio (Otvoreni studio) u Izmiru.

sl.16. Razgovor o AV arhivima, Project Room SCCA, Ljubljana

dukcije ŠKUC-Foruma vezane za ljubljansku alternativnu scenu iz 1980-ih godina.

DIVA ponajprije predstavlja lokalnu produkciju video-umjetnosti (umjetnički video, videodokumentaciju umjetničkih događanja, videodokumentaciju teorijskih predavanja i rasprava) kako bi kustosima, umjetnicima, teoretičarima, studentima i široj zainteresiranoj javnosti ponudila reprezentativan i istraživački materijal. Utemeljen na istraživanjima i pažljivom praćenju videoprodukcije (popraćenom analizama i tumačenjima), arhiv je stvoren na osnovi brojnih konzultacija i razgovora s umjetnicima, kustosima i drugim stručnjacima i međunarodnim suradnicima koji se izravno bave problemom očuvanja videoumjetnosti i osnivanjem videoarhiva. Odluke o mogućnostima korištenja radovima iz arhiva donose se na temelju sporazuma s pojedinim umjetnicima, koji su često suglasni s tim da ljubljanski Institut za suvremenu umjetnost putem projekcija i izložaba predstavlja njihov rad te ga u elektroničkom obliku izloži na portalu *Postaja DIVA*. Proces dokumentiranja i arhiviranja obuhvaća niz postupaka, od prikupljanja materijala do procesa arhiviranja.

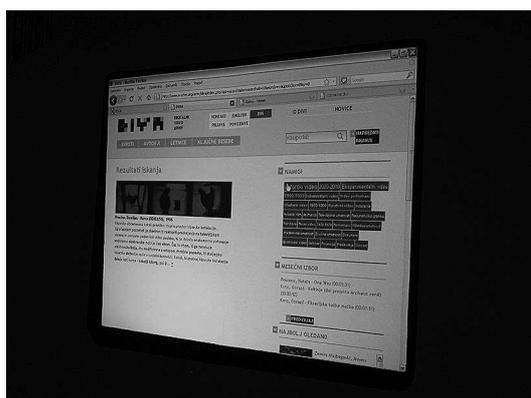
Videoarhiv se temelji na faksimilima – preciznim kopijama videouradaka najveće kvalitete. U tom smislu najprije valja razmotriti što proces digitalizacije zapravo znači. Digitalno arhiviranje ne znači da se podaci kopiraju i prikupljaju u DVD formatu ili čuvaju na tvrdom disku. Te dvije metode samo su popratne pojave koje pridonose zadovoljenju potrebe za arhivom koji bi bio dostupan profesionalnoj i široj javnosti. Glavna zadaća

sl.17. Međunarodna predstavljanja: program naslovljen *Feedback Loop* predstavljen na medijskoj fasadi Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu.

sl.18. DIVA – Digitalni video arhiv također je online arhiv s hipertekstualnom bazom podataka i tražilicom koji nudi otvoren pristup video/novomedijskim umjetničkim djelima.

sl.19. Izložba i predavanje Barbare Borčić u Udinama.

arhiva jest čuvanje umjetničkog sadržaja kao važnog segmenta materijalne i nematerijalne pokretne baštine i povijesnog pamćenja. S obzirom na tehnologiju koja nam je na raspolaganju, faksimile videouradaka najpouzdanije je spremati u MiniDV, DigiBeta ili D5 formatu. Odlučili smo se za najpristupačniji među njima – MiniDV, što zahtijeva snimanje na tvrdi disk u DV PAL kodeksu. Slijedeći te smjernice, možemo djelomice prevladati proturječja između poimanja arhiva i digitalizacije te osigurati da digitalna verzija bude istinski faksimil videouratka.

Danas DIVA obuhvaća više od tisuću videouradaka lokalnih i međunarodnih umjetnika, dokumenata događaja i izvora (televizijski programi, knjige, katalozi, časopisi) te radova iz nekih europskih medijskih arhiva. Osim zbirke slovenske videoumjetnosti od ranih 1970-ih do danas, sadržava i specijaliziranu literaturu o suvremenoj umjetnosti i teoriji, fokusiranu na kustoske prakse te na videoumjetnost i novomedijsku umjetnost.

Ti različiti izvori imaju ključnu važnost za istraživanje

i razumijevanje video/medijske umjetnosti te znatno pridonose mogućnosti interpretacije umjetničkih djela i konteksta u kojima su ona nastala. DIVA neprestano obogaćuje svoj arhiv novostečenim radovima te organizira rasprave i prezentacije radi promicanja šireg razumijevanja umjetničkog opusa.

Međunarodna suradnja i razmjena

Medijateka

Osim bogatog arhiva lokalne videoumjetnosti i medijske umjetnosti, ljubljanski Institut za suvremenu umjetnost također nudi oko 500 videouradaka međunarodnih umjetnika i arhivske projekte brojnih međunarodnih istraživačkih organizacija, npr. *40 Years of Video Art in Germany (40 godina video umjetnosti u Njemačkoj)* Centra za umjetnost i medijsku tehnologiju (ZKM – Zentrum für Kunst und Medientechnologie, Karlsruhe) (kompilacija od 10 DVD-ova s referentnom građom iz različitih desetljeća), *Video* – austrijsko izdanje (kompilacija od 10 DVD-ova s referentnom građom iz različitih desetljeća), *Video* – austrijsko izdanje (kompilacija od 10 DVD-ova s referentnom građom iz različitih desetljeća).

lacija austrijske videoumjetnosti) i kompilacija *Rewind + Play. An Anthology of Early British Video Art, The One Minute Festival (Premotaj + pokreni. Antologija rane britanske video umjetnosti, jednogminutni festival)* londonske međunarodne agencije za potporu i promociju umjetničkih praksi pokretnih slika LUX. Ponosni smo i na kompilaciju alternativnoga medijskog kolektiva *Paper Tiger TV*, videokompilaciju sarajevskog Instituta za suvremenu umjetnost, te na radove iz regije i drugih zemalja koje potpisuju, među ostalima, Dalibor Martinis i Renata Poljak, Chto Delat, Voina, Mare Trala, Borga Kantürk, Eléonore de Montesquiou i dr.

Međunarodni videouradci nisu predstavljeni na internetu uz videouratke niske rezolucije već su dostupni samo u obliku istraživačkih primjeraka pohranjenih u medijateci i namijenjenih prije svega istraživanju i učenju. Medijateka također sadržava zbirke knjiga, kataloga i časopisa o suvremenoj videoumjetnosti i novomedijskoj umjetnosti te o pripadajućoj teoriji. Sav je taj materijal važna referentna točka i dodatni poticaj za naš profesionalni rad i nudi mogućnost međunarodne razmjene.

GAMA: Gateway to Archives of Media Art (Prolaz u arhive medijske umjetnosti)

“Postaja DIVA” partner je u projektu *GAMA – Gateway to Archives of Media Art* (www.gama-gateway.eu) koji se razvio kao međunarodna internetska platforma koja povezuje slične europske arhive medijske umjetnosti i omogućuje im da postignu bolju vidljivost i širu pristupačnost. Europski medijski arhivi okupljaju, među ostalima, Centar za umjetnost i medije ARGOS (Bruxelles), Heure Exquise! Međunarodni centar za videoumjetnost (Lille), međunarodni festival videoumjetnosti i elektroničke poezije *Les Instants Video Numeriques et Poétiques* (Marseille), međunarodnu platformu za održivi pristup videoumjetnosti LI-MA (Amsterdam), C3 – Centar za kulturu i komunikaciju (Budimpešta), Filmform Foundation (Stockholm) i Centar za elektroničku umjetnost Ars Electronica (Linz). Portal je 2009. u Centru Ars Electronica pokrenuo konzorcij 19 partnera, sastavljen od stručnjaka za informacijske tehnologije, akademskih i kulturnih institucija do arhiva i distributera. GAMA je danas organizirana kao fondacija čije se članstvo neprestano širi na nove partnere (npr. na berlinski *Transmediale*). Fondacija djeluje kao skupina za širenje znanja i projekata putem dvogodišnje serije javnih okruglih stolova pod nazivom *Arhiviranje medijske umjetnosti – politike i strategije* (Ludwig Forum, Aachen, 2015.; Instant Video festival, Marseille, 2013.; Ars Electronica, Linz, 2009. i 2011.).

Međunarodna predstavljanja

“Postaja DIVA” predstavlja se putem istraživačkih i kustoskih programa videoumjetnosti i novomedijske umjetnosti u obliku izložaba, projekcija, seminara i predavanja diljem svijeta – od Basela, Moskve, Los

Angelesa, Sarajeva, Sankt Peterburga, Beča, Osla i Pekinga do Luksemburga, Londona, Berlina, Bergena i Beograda. Spomenimo, primjerice, program *Feedback Loop*, predstavljen na medijskoj fasadi Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu, te izložbu i predavanje Barbare Borčić u Udinama. Nadalje, program je predstavljen na nizu međunarodnih video/medijskih događaja, festivala, izložaba i simpozija kao što su berlinski *Transmediale*, festival videoumjetnosti *Home Made Marmalade (Domaća marmelada, Priština)*, *Venecijanski bijenale, Salon mladih* u Zagrebu, serija međunarodnih umjetničkih/medijskih konferencija i izložaba *Interstanding* (Tallinn), *Communication (Komunikacija)* u Almatyju, festival *Ars Electronica* (Linz), simpozij u Manili, na Filipinima, gdje je projekt predstavljen u sklopu događanja naslovljenoga *Problematizing Experimental and Archival Practices in Video and Film (Problematiziranje eksperimentalnih i arhivskih praksi videa i filma)*, međunarodni simpozij *Muzeji filma – film u muzeju* u Zagrebu i konferencija *Emergence of Video Art in Europe (Pojava videoumjetnosti u Europi, Pariz)*.

DIVA: online arhiv

Baza podataka i pristup videouradcima

DIVA – digitalni video arhiv također je online arhiv s hipertekstualnom bazom podataka i tražilicom koji nudi otvoren pristup video/novomedijskim umjetničkim djelima. Temelji se na prikupljanju videodokumentacije unutar širega nacionalnog konteksta te uključuje umjetnike koji rade u Sloveniji i/ili inozemstvu. Pritom valja istaknuti da svaki pokušaj stvaranja obuhvatnog arhiva nužno podrazumijeva kriterije razlikovanja i interpretacije koji su rezultat kritičnosti, no neizbježno rezultiraju nepotpunošću arhiva. Arhivi uvelike pridonose povijesnoj kulturnoj svijesti; međutim, u svim su aspektima uvjetovani ideološkim pretpostavkama i zakonima (afirmativne diskriminacije). Ne nude cjelovitu sliku o povijesnim događanjima ili predmetima već se temelje na “kulturnim” vezama koje je moguće jasno identificirati analizom. Usprkos toj nepotpunosti i potrebi za neprestanom dogradnjom i unapređivanjem arhiva, proces obrade materijala valja jasno definirati uz pomoć tipiziranja terminologije, čime se stvara kartografija konceptualnih okvira unutar kojih se raspravlja o djelima videoumjetnosti (u našem primjeru) ili o drugim audio-vizualnim materijalima. Taj sustav nudi prilično izravna sredstva za ublažavanje proturječja koja se neizbježno pojavljuju kada sustav arhiva nailazi na različite umjetničke pristupe. Tipologija za raspravu o videomaterijalima definirana je u suradnji s partnerima GAMA platforme klasificiranjem pojmova u tri kategorije: *umjetničko djelo, događanja i izvori*. Kategorija *umjetničkog djela* dalje je podijeljena na ove skupine: umjetnički video, dokumentarni video, umjetnički film, eksperimentalni video, jednogminutni video, glazbeni video, videoinstalacija, interaktivna umjetnost, televizijska umjetnost, fikcija, animacija, videoperformans, plesni video, putni video, kompjutorska

sl.20. Prostor Institut za suvremenu umjetnost SCCA, Ljubljana.

grafika, zvuk i hibridna umjetnost. Kategorija *dogadjanja* dalje je podijeljena na radionice, rasprave, festivale, koncerte, izvedbe (snimke izvedaba koje umjetnici nisu posebno montirali ili stvarali iako se u njima pojavljuju umjetnička djela), predavanja, prezentacije, izložbe, projekcije i seminari. Dokumenti, članci, katalozi, intervjui, eseji i knjige svrstani su u kategoriju *izvori*.

Uz detaljne opise umjetničkih djela popraćene podacima o autorima, produkcijskoj godini, producentima, lokaciji, suradnicima (glazba, montaža, programiranje, kamera itd.) i s tehničkim opisom svih mogućih oštećenja ili s drugim svojstvima primarnog materijala, posebna se pozornost pridaje stilu pisanja kratkog opisa umjetničkog videa. Na internetskom sučelju "Postaje DIVA" opisi tvore popis ključnih pojmova koji omogućuje precizno traženje umjetničkih djela i njihovo povezivanje prema sadržaju. Stoga hijerarhija opisa ponajprije slijedi parametre vizualne umjetnosti i medijska obilježja, dok je opis naracije djela prilagođen zahtjevima pojedinog djela ili umjetnika.

Dostupnost i širenje znanja

Kratko razdoblje na samom početku videoumjetnosti i u njezinu kasnijem uključivanju u okrilje televizijskog medija bilo je obilježeno optimističnim obećanjem da će dostupnost videa omogućiti potpunu demokratizaciju medija. Ta idealistička očekivanja nisu ostvarena, no ipak su nagovijestila pojavu novog medija, interneta, u kojemu je iluzija demokracije gotovo uvjerljiva. To nas vraća pitanju pristupačnosti, koje je potaknulo žustre rasprave i izazvalo neku vrstu "arhivske groznice" vezane za očuvanje medijske umjetnosti u posljednjem desetljeću. Problem pristupačnosti i širenja znanja (u ovom primjeru znanja o videoumjetnosti u Sloveniji), upitan je ne samo zbog tehničkih zahtjeva, već i iz perspektive autorskih prava. Pritom ne mislimo na zakon o autorskim pravima, već na pravo umjetnika da utječu na kontekst, interpretacije i načine prezentiranja njihova djela te da budu upoznati s tim. Stoga zadaća arhivskih institucija nije samo sistematizacija dokumentacije u bazama podataka, očuvanje umjetničkih djela i širenje znanja. Potrebno je također stvoriti učinkovite komunikacijske kanale između umjetnika i drugih stvaralaca audio-vizualnih arhiva s jedne strane te publike s druge. Predstavljanje arhiva videoumjetnosti na internetskom portalu ne omogućuje potpunu kontrolu, što se isprva doima kao nedostatak. Međutim, mi u ljubljanskom Institutu za suvremenu umjetnost uvjereni smo da će se videoumjetnost opisanim putem otvoriti novim mogućnostima interpretacije. Naime, nakon registracije umjetnici i profesionalna publika imaju mogućnost dodavanja tekstova i mrežnih poveznica (koji prolaze uredničku recenziju), što će povećati znanje o videoumjetnosti i njezinu kontekstu.

* Osnovan 2000. i smješten pokraj Autonomnoga kulturnog centra Metelkova u Ljubljani, Institut za suvremenu umjetnost (nasljednik Soros Centra za suvremenu umjetnost, Ljubljana, 1993. – 1999.) pokretač je inovativnih programa i projekata koji olakšavaju umjetničke i interpretacijske prakse. Različitim aktivnostima Institut se obraća umjetnicima, kustosima, teoretičarima i kritičarima na području vizualnih i novomedijskih umjetnosti. Ukoričene u interdisciplinarni pristup i intenzivnu međunarodnu suradnju, te aktivnosti djeluju kao poticaji za brojne umjetničke, diskurzivne i društvene prakse. Programi Instituta za suvremenu umjetnost podijeljeni su u tri komplementarna područja: umjetnički i kustoski projekti, videoumjetnost/arhiv i obrazovanje/škola.

Fotografije: Dejan Habicht (1, 3, 4, 5, 12, 19) i Fotodokumentacija SCCA-Ljubljana (ostale)

DIVA STATION – ARCHIVING OF IMAGES AND TIME

DIVA Station is a compendium of projects that seek to research, document, and archive, analyse, interpret, present, disseminate and promote video/newmedia art with documentation and archive as well as research and curated programs that are accessible on-line and are open for cooperation.

DIVA Station is based on Videodokument: Video Art in Slovenia 1969-1998 – a comprehensive overview of thirty years of video art in Slovenia and Videospotting – a series of video programs of relevant Slovene production and its presentation abroad in the form of screenings and lectures.

Based on a comprehensive research of video and new-media art practices DIVA Station includes an online archive with a hypertextual database and search engine combined with open access to low-resolution video/new-media artworks (DIVA – Digital Video Archive).

Moreover, it encompasses also a number of exhibitions, research programs and educational seminars (Archiving Practices).

Today DIVA Station includes collection and archive with over 1000 video works by local and international artists, documents of events and works from European media archives.

Beside a collection and archive of Slovene video art from the 1970s till today accessible on-line, SCCA also provides around 500 videos by international artists presenting some of the most representative works on view at Mediateque that is primarily used for research and study.

Apart from a rich archive of video and new-media art it holds also TV shows and literature – a collection of books, catalogues and periodicals – specialised in contemporary arts and theory. DIVA Station constantly adds newly acquired works to the archive and promotes an overall understanding of artistic oeuvre by organising discussions, presentations and exhibitions.